

ΕΥΤΕΡΠΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ME

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλ. ΣΤ'. *** Εκδίδεται δις τοῦ μηνός. *** Ἐν Ἀθήναις τὴν 15 Νοεμβρίου 1847. *** Τόμ. Α'

ΘΕΟΦΡΩΝ ΠΡΟΣ ΚΛΕΩΝΑ

ἡ

Ο ΠΟΛΥΠΕΙΡΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΠΕΙΡΟΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ.

Μέρος Πρῶτον.

Ἰδότητες τὰς ὁποίας πρέπει ὁ νέος ν' ἀποκτήσῃ πρὶν εἰσελθῇ εἰς τὸ στάδιον τοῦ κοινωνικοῦ βίου.

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ καταγίνεσθαι μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἰδίαν ἡμέωρ ἠθικὴν τελειοποιήσασθαι.

Κατὰ τινα τῶν ὡραίων καὶ τερπνῶν τοῦ ἔαρος ἐσπερῶν, αἰτῖνες ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδόθησαν εἰς τοὺς ὀνητοὺς ἵνα διαχέωσιν εἰς τὸ πνεῦμα γαλήνην, καὶ ἀνοίγωσι τὴν καρδίαν εἰς θεωρίας καὶ σκέψεις σωτηρίους, ὅτε τὸ πᾶν ἐσιώπα ἐκτὸς τινῶν εἰς τὸ πλεῖστον δάτος, διὰ γλυκέων ἀσμάτων τὴν εὐτυχίαν τῆς ὑπάρξεώς των καὶ τῆς ἀγάπης των ἀγγελουσῶν ἀηδόνων, ὃ δ' ἥλιος μὲ τὰς τελευταίας αὐτοῦ χρυσᾶς ἀκτίνας τὴν γῆν μας ἀποχαιρετῶν ἐκρύπτετο βαθμηδὸν ὅπισθεν τῶν ὀρέων τῆς δύσεως, ἦλθεν ὁ Θεόφρων μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ν' ἀναπαυθῶσιν ἐπὶ τινος μικροῦ χλοεροῦ ὑψώματος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ θεῶνται πᾶσαν τὴν ὡραίαν χώραν, ἣτις ἀρθρῶς πεποικιμένη μὲ δάση, λειμῶνας, ἀγρούς, ποταμούς, παραδείσους καὶ κώμας ἐνώπιον αὐτῶν ἐξετείνετο. Ἀμφότεροι ἀνεπαίσθητως ἀφροέντες εἰς τὰς γλυκειάς ἐντυπώσεις τῆς φύσεως, πολλὴν καιρὸν ἐσιώπων. Τέλος ὅμως ὁ Θεόφρων ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ υἱοῦ του, τὴν ἐσφιγγε μετ' ἀγάπης πατὴρ, καὶ ἡσθάνθη συγχρόνως ἐπὶ τῆς ἰδικῆς του τὰ πάλλοντα τοῦ Κλέωνος χεῖρ, ἢ μετ' υἱικῆς τρυφερότητος καταπαζόμενα τὴν δεξιάν του.

Φίλτατέ μοι υἱέ, εἶπεν ὁ Γέρων πλήρης δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς, ὁ καιρὸς ἐπλησίασε καθ' ὃν εἶναι πεπρωμένον νὰ χωρισθῶμεν. Μόνος θέλεις τοῦ λοιποῦ τὴν ἐπικίνδυνον τοῦ βίου πορείαν βαδίσεις, χωρὶς νὰ ἔχῃς πλέον τὸν πατρικόν σου φίλον συνοδοιπόρον καὶ ὁδηγόν. Τὸ πνεῦμά μου ὅμως διηνεκῶς ἀγαπῶν, συμβουλεύον καὶ εὐχόμενόν σε θέλει εἶσθαι πλησίον σου πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὅπου σὲ φέρῃ ἡ δόδῃ τὴν ὁποίαν ἡ πρόνοια σὲ προσδιορίσῃ. Καὶ ὅταν ἐγὼ δὲν ὑπάρχω πλέον ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν ὁ κοινὸς πάντων ἡμῶν πατὴρ ἐλευθερώσῃ τὸ ἀθάνατον πνεῦμα ἀπὸ τοῦ γεγραμμένου τοῦτο σωματικὸν κάλυμμα, ὅπως πέμψῃ αὐτὸ εἰς ἄλλας χώρας τοῦ ἀπείρου παντός, τότε υἱέ μου, αὐτὸς ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν δημιουργὸς, πάντοτε θέλει εἶσθαι πλησίον σου συμβουλευτὴν καὶ ἐνισχύων σε ἂν σὺ διηνεκῶς βαδίζῃς εἰς τὰς δόδους του. — Τοῦτο δὲ ἀναμφίβλως θέλεις τὸ κάμει ἡ καρδία σου τὴν ὁποίαν πέποιθα ὅτι γνωρίζω, μὲ εἶναι ἀξιόχρεως εἰς τοῦτο ἐγγυητής. Ἐναγκαλίσθητι τὸν πατέρα ποθητὴ μοι υἱέ, καὶ ἐν τῇ πατρικῇ κόλπῳ ἡ κάλλουσα καρδία σου ἃς βεβαιώσῃ σιωπηλῶς τὴν ἰδικὴν μου, ὅτι ποτὲ δὲν θέλει μετανοήσῃ διότι ἐδέχθη παρὰ σοῦ τὴν ἐγγύησιν ταύτην.

Ὁ Κλέων ἐπέταξεν εἰς τὰς πατρικὰς ἀγκάλας, πολλὴν δὲ χρόνον ἀκίνητοι ἀμφότεροι ἐν βαθείᾳ σιωπῇ καὶ ἀθυμίᾳ, περιέπυσσεν ἀλλήλους. Τέλος εἰς ἐσῶτον συνελθὼν ὁ πατὴρ ἐξηκολούθησεν οὕτω:

Υἱέ μου ἐντὸς ὀλίγου μέλλεις νὰ πλεύσῃς εἰς θάλασσαν ἀβεβαίαν καὶ ἐπισφαλῇ, πλήρη σκοπελων, σύρτεων καὶ θελλῶν. Τὸν πλεῖον τοῦτον πρὸ σοῦ ἤδη ἐγὼ ἐτέλεσα· πολλάκις κατ' αὐτὸν ἐκινῶν δύνευστα νὰ ναυαγῇσω, τέλος ὅμως χάρις τῷ θεῷ, ἡδυνήθην νὰ φθάσω εἰς τὸν μικρὸν αὐτὸν γαλήνιον λιμένα ἀσφαλῆ καὶ ἐμλεως ἐμπειρίας, τὴν ὁποίαν διὰ κινδύνων πολλῶν καὶ δεινῶν πολυειδῶν ἔπρεπε πρῶτον ν' ἀποκτήσω. Ὅτε ἐξηλθὼν τῆς πατρικῆς μου οἰκίας οὐδένα εἶχον νὰ μὲ συμβουλευσῇ πρεσβύτερον φίλον δι' ἰδίας καὶ ὑπερόγκου πολλάκις δαπάνης ἔπρεπε ν' ἀποκτήσω πᾶσαν τὴν βιωτικὴν σοφίαν, τῆς ὁποίας δὲν ἔδυνάμην εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην πορείαν νὰ στερηθῶμεν ὅταν θέλωμεν εὐτυχῶς αὐτὴν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας. Πλὴν τώρα ἔχω ταύτην εἰς χεῖρας, καὶ δὲν πρέπει νὰ καταβῇ μετ'

ἐμοῦ εἰς τὸν τάφον· αὕτη θέλει εἰσθαι ἡ κληρονομία τὴν ὁποίαν παρ' ἐμοῦ θέλεις λάβει. Χαῖρε! πλουσίαν ἐκληρονόμησας κληρονομίαν ἂν μόνον ἐξεύρης νὰ ὠφελήθῃς ἐξ αὐτῆς.

Ἀκουσὸν με λοιπὸν μετὰ προτοχῆς. καὶ κάμνε με πάντοτε προσεκτικὸν δόακις· τυχὸν ὑποπέσω εἰς τὸ σὺν-νῆθες σφάλμα τοῦ γήρως καὶ εἰς περιτολόγους παρεκβάσεις παρεκτραπῶ· καθότι τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐπιθυμῶ μόνον νὰ σὲ διδάξω, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς σκόπιμόν τινα προπαρασκευὴν εἰς τὸ μέλλον τοῦ βίου σου στάδιον.

Πρὸ πάντων ἄλλων υἱέ μου Κλέων σημείωσον καλῶς τὸ ἐξῆς «ὅστις θέλει μὲ ἔκβασιν εὐτυχῇ νὰ ἐνεργήσῃ ἐξωτερικῶς ἐπὶ τοὺς ἄλλους πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων εὐδαιμονίαν, οὗτος πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ πρῶτον ἐσωτερικῶς ἐπὶ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του, ὅπως τάχα, δὲν ἔμαθον πολὺ ἄργά τὴν ἀλήθειαν ταύτην! καὶ δὲν ᾔθελον νὰ ἐξαγοράσωσι τὸν πρὸς τοῦτο ἀμετακλήτως ἀπολεσθέντα καιρὸν, μὲ αὐτὸ τῆς καρδίας των τὸ αἶμα.

Ὁ Ἀρχιμήδης διὰ νὰ κινήσῃ ὄλην τὴν γῆν ἐξήτησεν ἓν μόνον σταθερὸν σημεῖον. Καὶ εἰς τὸν ἡθικὸν κόσμον ἕκαστος, ὅστις θέλει νὰ παράξῃ μεγάλην ἢ μόνον κοινωφελῆ ἀποτελέσματα ἔχει ἀνάγκην ἐπίσης ἐνδὸς τοιοῦτου σταθεροῦ σημείου· τοῦτο δὲ πρέπει ἐντὸς ἡμῶν νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις κύκλῳ διευθύνει τὴν δύναμίν του, χωρὶς πρῶτον ἀρκοῦντως νὰ στερεώσῃ τὸ κέντρον.

Ἀφίνω νῦν κατὰ μέρος τὰς παραβολὰς καὶ λέγω ἀπλῶς· ὅστις θέλει νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔργα, τὰ ὁποῖα τείνουσιν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας πρέπει πρὸ πάντων νὰ βελτιώσῃ ἑαυτόν, νὰ στερεωθῇ ἀδιατείστως εἰς πᾶν ὅ,τι εἶναι καλὸν καὶ εὐγενές καὶ ν' ἀποκτήσῃ διὰ τοῦτου τοσαύτην ἐσωτερικὴν εὐφροσύνην, ὅσην δὲν δύναται πλεόν ἢ καρδιά αὐτοῦ νὰ χωρήσῃ, διὸ καὶ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μεταδώσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλα ἐκτὸς ἑαυτοῦ εὐρισκόμενα βυτὰ. Ὅστις τοῦτο παραμελεῖ, καὶ ὅμως θέλει νὰ ἐπιχειρήσῃ τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ὁμοιάζει λαμπρόν τι πλὴν βραχὺ μεταίωρον, τὸ ὅποιον ἐν ῥοπῇ ὀρθαλμοῦ καταπίπτει καὶ σβένυ διότι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ ἐσωτερικὴν καὶ μόνιμον δύναμιν.

Ἐρεῦνησον υἱέ μου ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν τῆς καρδίας σου, ἐξέτασον μετὰ προτοχῆς τὰς διαθέσεις τῆς ψυχῆς σου ὡς πρὸς ἀντικείμενον τοσοῦτον σπουδαῖον καὶ οὐσιώδες. Ἐὰν αἰσθάνῃσαι· εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου, ὅτι ὁ ἔρως πρὸς τὸ ἀληθές τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἠθικῶς καλὸν, ἔρριψεν ἤδη πραγματικῶς βαθεῖας ἀναποσπάστως ρίζας, ὅτι καθ' ἑκάστην ὁλαὶ δυνάμεις τείνεις πάσας τὰς κλίσεις καὶ διαθέσεις σου νὰ κανονίῃς καὶ εἰς τὸ κράτος τοῦ λόγου καὶ τῆς συνεκτικῆς νὰ καθυποτάξῃς· ἐὰν αἰσθάνῃσαι ὅτι ἡ κακία πάσης φύσεως καὶ παντὸς εἶδους δὲν παρουσιάζεται εἰς τοὺς ὀρθαλμούς σου ἄλλως, εἴμῃ ὑπὸ σκῆμα μισητὸν καὶ βδελυρὸν, τὸ δὲ ἠθικόν σου αἰσθημα εἶναι ἤδη τοσοῦτον λεπτόν καὶ ἐξησχημασμένον, ὥστε δύναται ἀμέσως νὰ διακρίνῃ μὲ φρίκην καὶ ἀποστροφήν τὸ κακὸν καὶ αἰσγρόν, καίτοι ὑπὸ γρητευτικωτάτην καὶ θελκτικωτάτην μορφήν παρουσιάζόμενον· Ἐὰν τέλος υἱέ μου αἰσθάνῃσαι ὅτι σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος εἶναι πλέον ἢ ἀπόφασίς σου, καθ' ἑκάστην ἐπὶ τὸ μᾶλλον νὰ ζητήσῃ παντὶ σθένει νὰ στεριασθῇ εἰς τὰς ἀγαθὰς ταύτας διαθέσεις, καὶ οὕτω βαθμυθὸν νὰ ὑψωθῇ εἰς τὸ ἡμῖν ἐνταῦθα ἐφικτὸν ὕψος τῆς ἠθικῆς τελειότητος, τότε εἰσελθε ἀγαθὴ τύχη μετὰ θάβρους καὶ πεποιθήσεως εἰς τὸ στάδιον, τὸ ὅποιον ἡ θεία πρόνοια

ἄνοιξεν εἰς σέ, καὶ μὴ ἀμφιβάλλῃς ποσῶς ὅτι θέλεις τὸ διατρέξῃς ἐντίμως.

Ἄν ὅμως ὡς μὴ ὤφριλα δὲν δύνασαι νὰ δώσης εἰσέτι πρὸς σεαυτὸν οὐδεμίαν τοιαύτην βεβαίωσιν, ὡς τότε μὴν ἐπιχειρήσῃς τὸν ἄλλον ἀναγκαῖότατον, τὸ ἔργον τῆς ἰδίας σεαυτοῦ ἠθικῆς βελτιώσεως!

Καθότι, πιστεύουσιν εἰς τὸν γέροντα πατέρα σου, ὅτις μὰ τὴν ἀλήθειαν οὐδεμίαν ἔχει αἰτίαν νὰ σ' ἀπατήσῃ, δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ, οὐδ' ὁ κακὸς νὰ ἔχῃ μόνιμον καὶ σταθερὰν εὐδαιμονίαν, οὐδ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος ἑαυτόν εὐτυχῇ διὰ τῆς συνεκτικῆς τῆς ἀρετῆς του νὰ καταστήσῃ ἄλλους εὐδαίμονας.

Ἀπλὴ καὶ αὐταπόμενος ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ δώσῃ ὅ,τι ὁ ἴδιος δὲν ἔχει. Τί ἔπεται δ' ἐντεῦθεν; Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤδη εἵπομεν, ὅτι σοφίαν, ἀγαθότητα, εὐδαιμονίαν δύναται τις κατὰ τοσοῦτον μόνον εἰς τοὺς ἄλλους νὰ μεταδώσῃ, καθ' ὅσον αὐτὸς ἤδη κατέστη σοφὸς ἀγαθὸς καὶ εὐδαίμων.

Νέος εὐγενοῦς καὶ μεγαθύμος χαρακτήρος, τὸν ὁποῖον εὐθουσιᾷ ἡ ὑψηλὴ ἰδέα ὅτι δὲν πρέπει ἐνταῦθα νὰ ζήτῃ ἀνωρελῶς, ἀλλὰ τὸ μικρὸν μερίδιον τοῦ μεγάλου τοῦ Θεοῦ παραδείσου εἰς ὃ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας ἐτέθη νὰ καλλιεργήσῃ βελτιώσῃ καὶ ἀνθοῦν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ καταλείψῃ, τοιοῦτος νέος λέγω, ἐκ τούτου τοῦ ἐνδὸς μόνου λόγου ᾗθελεν ἀμέσως ἐμψυχωθῇ ν' ἀναλάβῃ μετὰ ζήλου τὸ ἔργον τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἠθικῆς τελειοποιήσεως. Πλὴν καὶ ἐκεῖνον ὅστις εἶναι τοσοῦτον περιορισμένος τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, ὥστε δὲν εἶναι οὐδὲν ἠθικῶς ἐνθουσιασμοῦ ἐπιδεκτικὸς, καὶ τὴν μικρὰν καὶ ταπεινὴν ψυχὴν τὴν εἰς ἑαυτὴν μόνον καὶ εἰς τὰς ἰδίας ἡδονὰς ἐγωιστικῶς ἀποβλέπουσαν, ὑπάρχουσιν ἄλλοι πολλοὶ λόγοι ἱκανοὶ νὰ ἐγείρουν ἀπὸ τὴν λήθη, καὶ νὰ πείσωσιν αὐτὴν νὰ θεωρῇ ὡς ἀνυπερθέτως ἀναγκαῖον τὸ ἔργον τῆς ἰδίας αὐτῆς ἠθικῆς τελειοποιήσεως.

Πρῶτος λόγος.

«Ἡ εὐδαιμονία εἶναι οὕτως ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἀρετῆς, ὡς ἡ πηγὴ συνέχεται μετὰ τοῦ ῥύακος καὶ ἡ αἰτία μετὰ τοῦ ἀποτελέσματος.»

Ἡ ἀλήθεια αὕτη υἱέ μου εἶναι ἀναντιρρήτος καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ φιλοσοφικοὶ παρατηροῦνται ἀναγνωρίζουσι ταύτην· ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ποτὲ δὲν εἶδε τις τὴν μίαν ἀνευ τῆς ἄλλης, καὶ ὅσοι ὑπάρχει ὁ κόσμος ποτὲ δὲν θέλει τις δυνηθῇ νὰ ἴδῃ τὴν εὐδαιμονίαν χωρὶς τῆς ἀρετῆς.

Οὕτως ὄντως παρὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγαθοῦ τῶν πάντων δημιουργοῦ ἐπλάσθη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τοιαύτην οὗτος ᾗθελῃσεν ἀλληλουσίαν μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων τυχῶν, ὥστε πᾶν τὸ ἠθικῶς καλὸν ὅπου καὶ ἂν ὑπάρχῃ, νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ εὐτυχεῖς συνεπειάς, πᾶν δὲ τοῦναντίον ἠθικῶς κακὸν νὰ συνεπιφέρῃ δυστυχῇ καὶ δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Ὡς εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ σωματικὴ ἀσθένεια ἀνευ δυσθυμίας καὶ σωματικὴ ὑγεία ἀνευ εὐθυμίας, οὕτω δὲν εἶναι δυνατὸν ἠθικὴ τις ἀσθένεια νὰ μὴ συνεδεύηται μὲ δυσάρεστα αἰσθηματά, ἠθικὴ δὲ εὐρωστία καὶ ὑγεία νὰ μὴ συνεπιφέρῃ εὐάρεστους καὶ εὐφροσύνας παθήσεις· αὕτη εἶναι πασῶν ἡ μᾶλλον ἀναμφισβήτητος ἐμπειρία, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἀνεξαίρετως συμφωνοῦσιν ἅπαντες ὅσοι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀκριβῶς ἐσπούδασαν, καὶ πάσας τὰς διαφόρους καταστάσεις εἰς ἃς ἡ ἰδία ψυχὴ των εὐρέθῃ μετὰ προσοχῆς παρατήρησαν· ἐποιαδὴ-

ποτε καὶ ἂν ὥσιν αἱ ἐξωτερικαὶ καταστάσεις, σχέσεις καὶ τύχαι τῶν ἀνθρώπων, αὕτη ἡ ἄμεσος ἐσωτερικὴ ἀμοιβή, τὴν ὁποίαν συνεπάγονται αἱ ἀγαθαὶ ἢ κακαὶ πράξεις μένει πάντοτε εἰς αὐτοὺς βεβαία, καὶ δι' οὐδενὸς μένου ἐπὶ τῆς γῆς δύναται ποτὲ νὰ τοῖς ἀφαιρεθῇ. — Ὁ ἀγαθὸς ἀναγκάτως πρέπει νὰ ᾔηται κατὰ τοσοῦτον εὐδαίμων, ὅσον εὐφρόσυνος καὶ εὐθυμὸς καθ' ὅσον εἶναι ἀγαθός· ὁ δὲ κακὸς κατὰ τοσοῦτον δυστυχὴς, ὅσον μεθ' ἑαυτοῦ μετὰ τοῦ κόσμου καὶ μετὰ τῆς ἰδίας τύχης δύσκολος καὶ δυσάρεστος καθ' ὅσον εἶναι κακὸς καὶ πονηρός. Τοῦτο ἐγκτεται ἀμετατρέπτως εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰς τῶν ὄντων, τὴν ὁποίαν οὐδεμία πεπερασμένη δύναμις δύναται ν' ἀλλοιώσῃ ἢ παραλλάξῃ.

Δὸς προσοχὴν εἰς τοῦτο υἱέ μου! τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι διὰ τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς σοφοῦ, ἀγαθοῦ καὶ ἀγίου θεοῦ ἀπόδειξις μεγίστη καὶ ἀπλουστάτη, πείθουσα ἐξίσου τὸν ἰσχυρότατον καὶ τὸν ἀσθενέστατον ἀνθρώπινον λόγον. Καθότι πῶθεν ἄλλοθεν δύναται νὰ πηγάζῃ ἡ ἀξιόλογος αὕτη διάταξις τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ πῶθεν δύναται νὰ προέρχεται ἡ ἀδιάσπαστος ἐκείνη ἱερὰ συναλυσίσις τοῦ ἡθικῶς καλοῦ μετ' εὐαρέστων, τοῦ ἡθικῶς κακοῦ μετὰ δυσαρέστων συνεπειῶν, εἰμὴ ἀπὸ τὴν χεῖρα ἐνὸς πανσφόου παναγάθου καὶ δικαίου ὄντος, τὴν συνάρειαν καὶ ἀλληλουχίαν ταύτην ἐπὶ σκοπῷ σοφῷ διατάξαντος;

Δεύτερος λόγος.

Ἄπασαι αἱ ἐπιχειρήσεις ἡμῶν κατὰ τοσοῦτον εἶναι τελεσφόροι καὶ ἐπιτυχεῖς, καθόσον συγχρόνως ἐργαζόμεθα εἰς τὴν ἰδίαν ἡμῶν ἡθικὴν τελειοποίησιν.»

Ἡ ἐπιβρόχὴ τῶν ἐναρέτων διαθέσεων ἐπὶ τῆς εὐτυχῆς ἐκ βάσεως τῶν ἐπιχειρήσεών ἡμῶν καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπὶ πάσης τῆς ἐξωτερικῆς ἡμῶν ῥαστώσεως, εἶναι τοσοῦτον ἐπαισθητὴ καὶ πρόδηλος, ὥστε καὶ ἄνευ τῆς πείρας, δι' ἀπλῶν μόνον συλλογισμῶν δύναται τις τοῦτο νὰ ἐννοήσῃ· εἶναι δὲ ἄξιον λόγου νὰ σταθῶμεν ὀλίγον εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τούτους οἵτινες μετὰ μικράν τινα σκέψιν ἀρ' ἑαυτῶν παρουσιάζονται εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον.

Πρῶτος δὲ παραγίγνεται ὁ ἐξῆς: Διάνοια μὴ ταρασσομένη ἀπὸ ἀκανονίστους κλίσεις καὶ πάθη, εἶναι ὁρὸς οὐσιώδους τῆς ψυχικῆς ἐκείνης καταστάσεως, τὴν ὁποίαν καλοῦμεν γαλήνην τῆς ψυχῆς ἢ εὐδίαν τοῦ πνεύματος· αὕτη δὲ εἶναι ἡ κατὰ τῆς ἀνευ τῆς ὁποίας οὐδεμία εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ μεγάλῃ καὶ μόνιμος καὶ συνεχὴς ἐνέργεια τοῦ πνεύματος. Ψυχὰ πονηρὰ ἐμοιάζει στάσιμον ὕδωρ ἐν τὸς ἀκαθάρτου βορβόρου, τὸ ὁποῖον ἀκίνητον καθ' ἑαυτὸ καὶ σαφὲς, δὲν δύναται νὰ προξενήσῃ οὐδὲν ἀγαθόν, ὅταν δὲ ὑπὸ πολλῶν σφοδρῶν καὶ ἀντιθέτων ἀνέμων ταραχθὲν τεθῇ εἰς σφοδρὸν τινα σάλον, τότε θολοῦται, ἀρρίξει, ἐξαγριάζεται εἰς πᾶσαν τὴν περὶχώρον ἐκπέμπει θανασίμους ἀτμούς, χωρὶς νὰ δύναται οὐδ' ἓνα μόνον τροχὸν νὰ βάλῃ εἰς κίνησιν. Τοῦναντίον δὲ ψυχὴ ἀγαθὴ καὶ ἐνάρετος καὶ τὴν ὁποίαν κινεῖ μόναι αἱ ὑπὸ διηγετικῇ ἐποπτεῖαν τοῦ λόγου καὶ τῆς συνειδήσεως κανονικαὶ αὐτῆς κλίσεις, ἐμοιάζει μεγαλοπρεπὴ τινα ἐπὶ καθαροτάτης ἀμμου ῥέοντα ποταμὸν, ὅστις φαίνεται ὅτι δὲν κινεῖται δι' ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ διὰ νὰ προφυλάξῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τὴν σῆψιν καὶ τὴν διαφθοράν, νὰ διαδώσῃ εἰς τὰς περὶ αὐτὸν χώρας τὴν εὐεργετικὴν του δύναμιν, καὶ νὰ διευθύνῃ τὰ ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ἀναπαύμενα σκάφη, ταχέως καὶ ἀσφαλῶς εἰς τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ των.

Εἰς τὴν παρομοίωσιν ταύτην δὲν ἀνέφερον ποσῶς

καὶ τοὺς τρομεροὺς τῆς ψυχῆς διασπαραγμοὺς, τοὺς ὁποίους μᾶλλον ἢ ἥττον ταχέως πλὴν ἀναγκάως γεννᾷ ἐν αὐτῇ ἡ ἀλγεινὴ συνειδήσις πονηρῶν διαλογισμῶν καὶ ἀδίκων πράξεων. Μόνον ἐνάρετοι κλίσεις, καὶ ὑπὸ τοῦ λόγου διευθυνομένην ὁρμῇ, εὐρίσκονται ὅχι μόνον μεθ' ἑαυτῶν εἰς ἁρμονίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ σωματικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἡμῶν ὁργανισμοῦ, ὡς καὶ μετὰ τοῦ προορισμοῦ ἡμῶν ἐν γένει. Ἄπασαι τείνουσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὸν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ ἐξευγενισμοῦ ἡμῶν κατὰ συνέπειαν ἄπασαι δύναται συγχρόνως νὰ ἐνεργῶσι χωρὶς νὰ ἀντιπράττωσι πρὸς ἑαυτὰς καὶ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς οὐδ' εἰς ἐλάχιστον νὰ διακόπτωσι ὅλον δὲ νῦν τοῦναντίον αἱ πονηραὶ καὶ μοχθηραὶ προξενούσιν ὀρέξεις· ἀνθρώπου μοχθηροῦ ἡ ψυχὴ πρέπει ἀναγκάως νὰ ᾔηται μᾶλλον ἢ ἥττον ἐσκοτισμένη καὶ ἁμαυρὰ, ἀναλόγως τῆς σφοδρότητος τῆς πονηρίας καὶ τῆς αἰσχροτήτος τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ γαλήνη τοῦ πνεύματος εἶναι ὁ πρῶτος ἀναγκαῖος ὁρὸς, πρὸς πάσας τὰς ἀνωτέρας τοῦ νοῦς ἐνεργείας, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ κακία πρέπει ἀναγκάως, τοῦλάχιστον μέχρι τινὸς βαθμοῦ, νὰ κατασταίῃ τὸν ἀνθρώπον ἀνίκανον εἰς μεγάλας καὶ λαμπράς πράξεις.

Τὰ γνωστὰ παραδείγματα διαβοήτων κακούργων, οἵτινες μετὰ μεγίστης σπουδῆς καὶ θαυμαστῆς ἀληθῶς παρουσίας πνεύματος ἐξετέλεσαν τὰ στυγερώτατα αὐτῶν ἀνοσιουργήματα, δὲν δύναται ποσῶς νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἀληθειαν ταύτην καθότι ὁποῖαν ἀσυγκρίτῃ λόγῳ μεγαλητέραν δύναμιν πνευματικὴν καὶ γονιμότητα νοερὰν δὲν ἤθελον οἱ μεγάλοι οὗτοι κακούργοι θυνοῦν ἢ ἀναπτύξωσιν, ἂν αἱ νοεραὶ αὐτῶν δυνάμεις εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν δὲν περιορίζοντο καὶ ἐδισμεύοντο δι' ἀτάκτων ἀναγκάως τὸν νοῦν σκοτιζουσῶν καὶ ἐξασθενουσῶν ὁρμῶν καὶ ἐπιθυμιῶν. Ἄς ἀποδείξωσι λοιπὸν ἂν δύνωνται, ὅτι οἱ κακούργοι οὗτοι ἐφθασαν εἰς τὸν ὑψιστὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας, ἢ ἂς ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ ἐντεθεὶς λαμβανόμενη ἐνστάσις εἶναι μικρὰς ἢ μᾶλλον μηδεμίαν ἀξίας.

Ἐκτὸς τῆς ἀμέσου ταύτης ἐσωτερικῆς ταραχῆς τὴν ὁποίαν γεννῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἀνθρώπων μοχθηρῶν ὀρέξεις πονηραὶ, διὰ τῆς παρανόμου αὐτοῦ διαισθητικῆς εἰς τοσαύτας ὁ αὐτὸς ἐμπίπτει περιπλέον ἐξωτερικὰς περιπλοκάς, δυσαρεσκείας, καὶ θλίψεως ὥστε ἀναγκάως ἐπρεπε νὰ ἔχῃ πλέον τῆς μίαν ψυχῆς, διὰ νὰ δύνῃται νὰ διατηρῇ τὴν εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας ἀπαιτουμένην φαιδρότητα καὶ γαλήνην τοῦ πνεύματος. Τοιοῦτος υἱέ μου, πάντοτε πανταχοῦ καὶ παρὰ πάντων τῶν τιμίων ἀνθρώπων καταφρονεῖται, ὡς τι ἀχρεῖον καὶ βδελυκτὸν ὀνφρίκης καὶ μίσους ἀντικείμενον εἶναι διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἡ κακία αὐτοῦ ἐσειρεν εἰς τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ταραχώριαν· πᾶσαν στιγμὴν καθ' ἑαυτοῦ βλέπει ὡπλισμένην τὴν χεῖρα τῆς δικαιοσύνης, δικαίας αὐστηροτάτας ποινὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀπειλοῦσαν· τὸ σῶμα του διὰ καταχρήσεων ἐξασθενεῖ, τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας του καταστρέφει, τοὺς συγγενεῖς του ἀναγκάζει ἢ ἀθλιότης του εἰς θρήνον καὶ ὀδυρμοὺς, τὰ τέκνα του ἀνικεῶς ῥίπτει εἰς δυστυχίαν καὶ πάθη, ὁ ἴδιος δὲ μόνος μονώτατος ἐπὶ τῆς γῆς χωρὶς φίλον (καθότι πῶθεν θέλει ἔλθῃ εἰς τὸν κακούργον ὁ θησαυρὸς οὗτος ὁ προωρισμένος μόνον διὰ τὴν ἀρετὴν,) χωρὶς παρήγορον, χωρὶς βοηθόν, κατασπαράσσεται τέλος, ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς βασάνους τῆς αἰσχύνης, τῆς μετανοίας καὶ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως, αὗται εἶναι ἀληθῶς υἱέ μου αἱ συνήθειαι συνέπειαι τῆς κακίας, αἵτινες τέλος καὶ τὴν σκληροτάτην καρδίαν τοῦ

ἀναισθητοτάτου κακούργου συντρίβουσι, τὸ πνεῦμα του καταπιέζουσι, αὐτοὶ δὲ ἀλγεινῶς, δυσθύμως διατιθέμεναι, καθιστῶσιν ἀπολύτως ἀνίκανον καὶ ἀνεπιτήδιον εἰς πᾶσαν τοῦ νοῦ ἐξοχον ἐνέργειαν, ἥτις ἀναγκαίως ἀπαιτεῖ φαιδρότητα πνεύματος καὶ ἁρμονίαν ψυχῆς.

Τρίτος λόγος.

Εἰς τοὺς δύο προηγουμένους λόγους πρέπει νὰ προσθέσω νῦν καὶ τρίτον τινὰ, τὴν ἰδίαν δηλ. πείραν. Καίτοι δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὸ αὐτὸ περὶ τῶν ἄλλων, δύναμαι ὅμως περὶ ἐμαυτοῦ νὰ ὁμολογήσω μὲ τὸν θετικότερον τρόπον, ὅτι ἀπὸ τῆς νεωτάτης μου ἡλικίας μέχρι τῆς ὥρας ταύτης τοῦ γήρως μου ἀπειράκις ἐδοκίμασα ἐντός μου ἀκουσίως τὸ ἐξῆς. Ὅσάκις δηλονότι ἡ συνειδήσις μου ἐπεμαρτύρει ἐν ἑμοὶ ὅτι ἐξεπλήρωσα ὅσον ἡδυνάμην εὐδίκως τὰ καθήκοντά μου, πάντοτε τότε τὸ πᾶν ἐλάμβανε περὶ ἐμὲ μορφήν χαρίεσσαν καὶ ἰλαρὰν, πᾶσαι αἱ ἐπιχειρήσεις μου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλάμβανον αἰσίον πέρας, τὰ ἐμπόδια ἀπ' ἐκυτῶν ἐφαινότο ὅτι ἐξωμαλίζοντο, καὶ σπανιώτατα αὐτὴ ἡ ἐναντιότης τῆς τύχης ἦτον ἱκανὴ νὰ ταραξῇ τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός μου. Πᾶν ὅτι καλὸν καὶ ἄξιον λόγου ἐπράξα εἰς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου, ὑπῆρξεν ὁ καρπὸς τοιοῦτων εὐτυχῶν στιγμῶν τῆς αὐταρκείας, καθ' ἃς ἀπήλαυον τῆς ἰδίας συνειδήσεως τὴν συναίνεσιν ἐνισχύουσάν με εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ πληροῦσάν με εὐδαιμονίας.

Ὅσάκις δὲ τοῦναντίον ἀπεμακρυνόμην τῶν καθηκόντων μου, ὅσάκις ὑπὸ ἀγενοῦς τινος πάθους ἐκυριεύόμην καὶ εἰς πράξεις τοιαύτας παρεκτρεπόμην, τὰς ὁποίας ὁ ἐσωτερικὸς δικαστὴς εἰς τὰς ἡτύχους στιγμὰς τῆς αὐτοεξετάσεως δὲν ἡδύνατο νὰ ἐγκρίνῃ, τότε ὁ ἀσπὴρ τῆς εὐδαιμονίας μου ἐφαινότο ὅτι ἐξέλειπε δι' ἐμὲ, τότε ἡρθάνομην ἐμαυτὸν ἀνίκανον εἰς ὅποιανδήποτε ἀγαθὴν καὶ ἀξιάγαστον πράξιν, τότε συνήθως ἐπῆρχοντο ἐξωτερικῶς ὅλα τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα ἡ μεγαλύτερα φρόνησις ἦτον ἀδύνατος ν' ἀπομακρύνῃ.

Τὰς μεγαλύτερας πικρίας καὶ τὰ βάτανα, τὰ ὁποῖα ἡ πρόνοια ἠδόκησε νὰ ἐπιβάλλῃ ἐπ' ἐμὲ, χωρὶς νὰ δύναμαι ν' ἀνακαλύψω φυσικὸν τινα σύνδεσμον αὐτῶν μετὰ τῶν πράξεών μου, τὰς ἡρθάνομην ἀκριβῶς ἡ καρδιά μου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὅτε ἡ συνειδήσις μου εἶχεν αἰτίαν νὰ μεμφοῖ ἐν ἑμοὶ ὀλιγωρίαν τῶν καθηκόντων μου ἢ διαθροᾶν τῶν διαλογισμῶν μου. Ὅσάκις δὲ καὶ τοσοῦτον ἐπαισθητῶς τοῦτο ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ὡς εἴρεται ἡρθάνομην ὥστε δι' ἐμὲ πλεόν βεβαιότητά μεταξὺ παστῶν τῶν ἀναμφιλόκτων ἐμπειρικῶν ἀληθειῶν εἶναι καὶ αὕτη, ὅτι καὶ ἡ ἐξωτερικὴ εὐδαιμονία καὶ κακοδαιμονία τοῦ βίου ἡμῶν καὶ αἱ κοινωνικαὶ ἡμῶν καταστάσεις ἐκείναι, αἵτινες δὲν εἶναι ἀμεσοὶ συνέπειαι τῶν ἡμετέρων πράξεων, ἀν' ὅχι πάντοτε τοῦλάχιστον συχνότατα κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς καρδίας ἡμῶν θεία τινὲ μοῖρα κανονίζονται. Ἡ τοσαυτάκις ἐν ἑμοὶ ἐπαναληφθεῖσα αὕτη πείρα μ' ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ θεία πρόνοια διὰ τῆς σοφῆς ταύτης διατάξεως τῆς τύχης ἡμῶν, ὅλεις ἐν μέρει μὲν νὰ μᾶς πείσῃ περὶ τῆς ὑπάρξεώς της ἐν μέρει δὲ νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ ἡμαθα ἀγαθοί, ἀν' ὅλως μὲν νὰ ἡμαθα εὐδαίμονες. Ἡ ἰδέα αὕτη ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοσοῦτον βαθέως ἐνεχαράχθη εἰς τὴν καρδίαν μου, ὥστε διὰ νὰ δυνηθῇ τις πλεόν νὰ τὴν ἐξαλείψῃ ἀπ' αὐτῆς ἢ νὰ τὴν καταστήσῃ μόνον ἀμφίβολον, ἐπρεπε πρῶτον νὰ μὲ κῆμῃ νὰ λησμονήσω ὁλοτελῶς ὅλην τὴν παρελθούσαν ζωὴν μου μεθ' ὅλων τῶν διαθρόων αὐτῆς περιπετειῶν ὅση ἔμους δύναμαι ν' ἀνακαλῶ εἰς τὴν μνήμην

τοῦ βίου μου τὸ παρελθόν, θέλω χρεωσθῶ μᾶλλον νὰ μένω σταθερὸς καὶ ἀδιάσειστος εἰς τὴν ἰδέαν μου ταύτην.

Καὶ σὺ ὡτάτως υἱέ μου παρατῆρε· προσεκτικῶς τὴν πορείαν τῆς τύχης σου, καὶ ἂν ὑπὸ τῆς ἰδίας σου πείρας ἴδῃς ἐπικυριούμενον ὅ,τι ἐγὼ ἐκ τῆς ἐμῆς σοῦ ἐδίδαξα, φρόντισον νὰ συνεινῇς τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν διάδοσιν ἀληθείας, ἥτις ἀν' γενικῶς παρὰ πάντων ἀνεγνωρίζετο, καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἐγίγνετο παραδεκτή, ἥθελε καταστήσῃ περιττὴν πᾶσαν ἄλλην περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ ἀπόδειξιν, καὶ πᾶσαν ἄλλην πρὸς τὸ ἀγαθὸν παρακίλευσιν. Πρόσεξε ὅμως καλῶς ἐκ ταύτης τῆς πείρας νὰ μὴ ἐξέλθῃς καὶ τὸ ἐναντίον συμπεράσμα· νὰ θεωρῇς δηλονότι ἐνόχους ὅλους ἐκεῖνους, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς θλίψεις καὶ δυστυχίας· τὸ συμπεράσμα τοῦτο ἥθελεν εἶθαι· πολλὸν τολμηρὸν πολλὸν ἄστοργον καὶ σκληρὸν, καθότι τῶν δεινῶν τὰ ὅποια ἡ θεία πρόνοια ἐφ' ἡμᾶς καταπέμπει, δύναται νὰ ἦναι ἄλλος τις ὁ σκοπὸς ἐπίσης σοφὸς καὶ ἀγαθός, ἢ ἡ τιμωρία διὰ τὰς ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἡμετέρας παρατροπὰς. Δι' αὐτῶν ὡς διὰ τινος προφυλακτικοῦ μέσου σκοπεύει ὁ Θεὸς μόνον αὐτὴν, νὰ μᾶς διατηρήσῃ καὶ προφυλάξῃ ἀπὸ ἡθικὰ τινὰ ἐγκλήματα εἰς τὰ ὅποια ἐκινδυνεύομεν νὰ ὑποπέσωμεν, εἰς τὰ ὅποια ὅμως εἰσέτι δὲν εἴχομεν ὑποπέσει· αὕτη δύναται — καὶ ποσάκις τοῦτο πραγματικῶς δὲν συνέβη — νὰ στειλῇ εἰς ἡμᾶς θλίψεις καὶ λύπας διότι οὐνοῖς ἐν τῇ πανσοφίᾳ αὐτῆς ὅτι ταῦτα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα εἰς τὴν μέλλουσάν καὶ ἡμῶν καὶ ἄλλων τινῶν εὐτυχίαν. Ταῦτα πάντα συλλογίζόμενος, καὶ ἐγὼ αὐτὸς τοῦτο πολλὰκις πείραν λαβὼν, καίτοι αἰσθῶν ἐν ἐμαυτῷ νὰ ζητῶ τὴν ἐγγυτέραν ἢ ἀπωτέραν αἰτίαν πάσης δυστυχίας, ποτὲ εἰς τὰς τῶν ἄλλων δυστυχίας δὲν ἐτόλμησα ἡθικὴν τινα ἐλλείψιν νὰ προϋποθέσω, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπέσυραν ἐρ' ἐκυτῶν τὴν κατάστασιν ταύτην. Καὶ σὺ υἱέ μου ποίησον ἴδιον τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ σκέπτεσθαι, ὅστις εἶναι σύμφωνος μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν δικαιοσύνην.

Τέταρτος λόγος.

Διὰ νὰ γενῇ δὲ πλεόν καταρανὴς εἰς σὲ καὶ ἐπαίσθητή ἡ ἀνάγκη τῆς ἡθικῆς καλλιέργειας, σημείωσον τελευταῖον υἱέ μου ὅτι αἱ ἐξοχώτεραι νοεραὶ δυνάμεις ὅταν δὲν τείνουν εἰς εὐγενεῖς καὶ ἀξίους σκοποὺς, ἐμοιάζουσι πολῦτιμον μαργαρίτην τεταμμένην εἰς τὰς χεῖρας ἄρρυνός τινος παιδὸς ὅστις δι' αὐτοῦ τοσοῦτον κινδυνώδεστερον πληγόνει τὰς συμπαίχτας του, ὅση σκληρότερος εἶναι οὗτος πάντων τῶν λοιπῶν λίθων. Ὅταν ὅμως τὸ ἀσημον καὶ ἀφανὲς τοῦτο κημῆλιον πέσῃ εἰς χεῖρας τεχνίτου ὅστις τὰ ἐξωτερικὰ τραχέα αὐτοῦ μέρη ἀποξέσῃ εἰς λείας καὶ στιλπνὰς ἐπιφανείας, κομψῶς δὲ καὶ ἐπιτηδείως δέσῃ αὐτὸ, τότε πρῶτον διακρίνεται ἀπὸ τοῦς λοιποὺς κοινούς λίθους καὶ οὐρεῖ εἰς ἐκωστὸν πάντων τὰ ὄμματα. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰς διαφόρους δυνάμεις καὶ δεξιότητας τῶν ἀνθρώπων· ἅπασαι αὗται εἶναι οὐδὲν, ἢ μᾶλλον εἶναι ἀρὰ καὶ διὰ τὸν ἔχοντα καὶ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, ὅταν δὲν ἦναι συνδεδεμένα μετὰ εὐγενεῶς καὶ γενναίας καρδίας. Τοῦναντίον δὲ εἶναι διὰ πάντας ἡ ὠραιότερα τοῦ οὐρανοῦ ἐλλογία ὅταν κοσμήσῃ καθαράν τινα ἐνάρτεον καὶ γενναίαν ψυχὴν.

Πιστεύω φίλτατε καὶ Κλέων ὅτι σὲ εἶπον ἀρκετὰ διὰ νὰ σὲ πείσω περὶ τῆς ἀληθείας τῆς προτέρας προτάσεώς μου, ὅτι ὅστις θέλει μετ' ἐπιτυχίας νὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ νὰ πράξῃ τι μέγα καὶ ἐξοχον πρέπει πρῶτον νὰ ἐνεργήσῃ ἐσωτερικῶς ἐπὶ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του, διορθῶν τοὺς διαλογισμούς

που, κλονίζων τὰς κλείσεις του, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν ἡθικὴν αὐτοῦ διαγωγὴν ἐπιθέτων τὸν ἀνεξέλεπτον τύπον ἀληθοῦς τινος καὶ αὐστηρᾶς δικαιοσύνης. —

Αἱ παραιτέρω τῆς προτάσεως ταύτης ἀναπτύξεις, ἤθελον εἶσθαι πολὺ μακρὰν, καὶ ἤθελον μᾶς φέροι εἰς ἀρχὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς, τὰς ὁποίας δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ σ' ἀναμνήσω καθότι πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου εἶσαι οἰκεῖος μετ' αὐτῶν καὶ συνήθης.

Πλὴν ἐν εἰσέτι μὲ φαίνεται σπουδαιότατον καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖον ἕνεκα τῆς ἀπειρίας τῆς ἡλικίας σου, νὰ διευθύνω τὴν προσηχὴν σου εἰς τοὺς χαρακτήρας καὶ τὰς βάσεις τῆς ἠθικῆς τελειότητος, καθότι ἀνευ τούτων πᾶσι αἱ λοιπαὶ προσπάθειαι πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὕψους τούτου ἠθικοῦ σκοποῦ, θέλουσι μένει πάντοτε ἄγονοι καὶ ἀλυσιτελεῖς. —

Τοῦτο θέλει εἶσθαι νιέ μου τὸ ἀντικείμενον τῆς δευτέρας ἡμῶν συνδιαλέξεως. —

Ταῦτα εἰπὼν ἡγήθη ὁ Γέρων, καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ Κλέωνος ἐκίνησε πρὸς τὴν κατοικίαν του, θεωρῶν μετ' ἀγαλλιάσεως τὸν ἐνάστερον οὐρανόν. —

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ Κάμπη.

Κ. Φρεαρίτης.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ,

ἦ

Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δυστυχία.

Ἐμπορὸς τις Ἑλλήν ὀνομαζόμενος Δημήτριος, εἶχεν ἀποφασίσει ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν τόπον του, καὶ νὰ ὑπάγῃ ν' ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ἡ οἰκογένειά του ἐσύγκειτο ἀπὸ τὴν γυναῖκά του Εὐφροσύνην, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα, καὶ ἀπὸ τὴν χαριτωμένην του κόρην Ἑλένην.

Ὁ Δημήτριος ἐκoinοποίησε τὸ σχέδιόν του εἰς τὴν σύζυγόν του, τὴν ἐξήγησε τοὺς λόγους του, καὶ τὴν ἐρώτησεν ἐὰν ἀπερᾶσσι ν' ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ἡ Εὐφροσύνη ἤρπαξε τὴν χεῖρα τοῦ ἀνδρός της καὶ σφίγγουσα αὐτὴν ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν της, ὧ φίλε μου! εἶπεν, ἡ πατρίς μου μὲ εἶναι βεβαίως πολλὴ ἀγαπητὴ, ἀλλὰ μήπως νομίζεις ὅτι ἀγαπῶ καὶ σὲ ὀλιγώτερον; σὲ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου καὶ διὰ νὰ εἶμαι εὐτυχὴς δὲν ἔχω ἀνάγκην εἰμὴ τῆς ἀγάπης σου. Σὺ ἤξεύρεις καλῆτερά μου τί τὸ ὠφελιμώτερον εἰς τὴν οἰκογένειάν σου. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, καὶ εἰς τὴν ἄκρην τοῦ κόσμου ἂν ὑπάγῃς θὰ σὲ ἀκολουθήσω εὐχαρίστως· διότι πῶς ἡμπορῶ νὰ ζήσω εὐχαρίστημένη μακράν σου.

Ὁ Δημήτριος ἐφίλησε τὴν πίστίν του σύζυγον καὶ τὴν εἶπεν· «ὦ πόσον μὲ κάμνεις εὐτυχῇ, ἀγαπητὴ μου! Ὅ, τι καὶ ἂν ἔχω ἂν χάσω, σὺ μόνη ἀρκεῖς διὰ τὴν εὐτυχίαν μου. Πολλοὶ λόγοι μὲ ἀναγκάζουν νὰ ἀναχωρήσω ἀπὸ τὴν πατρίδα μας, καὶ νὰ ἀποκατασταθῶ εἰς τὰ ξένα, ὅπου ἐπιθυμῶ νὰ τελειώσω ἐν εἰρήνῃ τὸ ἐπιλοιοῦν τῆς ζωῆς μου.» Καὶ ὁ καλὸς ἔμπορος ἐξήγησεν ἐκ νέου εἰς τὴν γυναῖκά του τὰ αἷτια τὰ ὁποῖα τὸν ὑπεχρέουν νὰ ὑπάγῃ τόσον μακράν πρὸς ἀναζήτησιν τύχης.

Ὅταν ἡ μικρὰ Ἑλένη, ἡ ὁποία ἦταν μόλις ὀκταετής, ἔμαθεν ὅτι οἱ γονεῖς της ἔμελλον νὰ ὑπάγῳσιν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἤρχισε νὰ κλαίῃ, «Τὴ δυστυχία ἔλεγε, τόσα κακὰ ἤκουσα νὰ λέγῳσι δι' ἐκεῖνον τὸν τόπον! τὸν χειμῶνα παγόνουν οἱ ἄνθρωποι· τὰ δάση πλημμυροῦν ἀπὸ ἀρκούδας καὶ λύκους, καὶ οἱ ἀθλοὶ κατὰδικοὶ καὶ αἰχμαλωτοὶ ἀκόμη, στέλλονται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ Σπιλβέργ, ὅπου ζῶσιν ὡς ἄγριοι, τυραννόμενοι αἰωνίως, βασανιζόμενοι εἰς κάθυγρὰ ὑπόγεια, καὶ τρεφόμενοι ὡς ζῶα· θεέ μου τί φρικώδης τόπος!

«Ἐχéis ἄδικον νὰ δμιλῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀγαπητόν μου τέκνον, εἶπεν ὁ πατήρ της. Ἡ Αὐστρία δὲν εἶναι τόσον τρομερὰ ὅπως σὲ τὴν παρέστησαν. Εὐρίσκονται ἐκεῖ πολλαὶ ἐπαρχίαι τῶν ὁποίων τὸ κλίμα εἶναι ἐπίσης θερμὸν ὡς καὶ τὸ ἐδικόν μας· ὅπου δὲ τὸ ψυχρὸς εἶναι δριμύτερον, ἀνάπτουν φωτῖαν, ἐνδύονται μὲ γούνας, καὶ λαμβάνουν ὅλας τὰς δυνατὰς προφυλάξεις. Δὲν λέγω ὅτι τὸ Σπιλβέργ εἶναι μέρος εὐάρεστον, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἐτι πλέον δυσάρεστον τὸ κλεισθῇ τις ἐντὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν ἡ Κυβέρνησις στέλλῃ ἐνίοτε καταδίκους, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐξορίζονται τινες ἀθῶοι, τὴν δυστυχίαν αὐτὴν δὲν θὰ πάθωμεν βεβαίως ἡμεῖς.»

Ὁ πατήρ ἐπρόσθεσε καὶ ἄλλους λόγους ἀκόμη, ὥστε τὸ μῖσος τῆς Ἑλένης κατὰ τῆς Αὐστρίας ἤρχισε νὰ παύῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἐλυπεῖτο ὅμως κατὰ πολλὰ διότι ἔμελλε ν' ἀποχωρισθῇ τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς της, καὶ τὴν ἀγαπημένην της συμμαθήτριαν Μαρίαν. Συχνὰ, μὲ δακρυμῶν γεμάτους ἀπὸ δάκρυα, ἔτρεχεν εἰς τοὺς γονεῖς της καὶ ἔλεγεν· «ἐὰν τοῦλάχιστον ἡμπορούσε νὰ ἔλθῃ μαζί μου ἡ Μαρία, θὰ ἀναχωροῦσα εὐχαρίστημένη· ἀλλὰ νὰ τὴν ἀφήσω ἐδῶ, ὦ! πόσον μὲ θλίβει τοῦτο.» Ἡ λύπη της ἦτον τόσον βαθεῖα, ὥστε ἡ μήτηρ της δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν παρηγορήσῃ. Καὶ ὅταν ἡ Μαρία ἤρχετο νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ, τὴν ἐφίλει συχνὰ συχνὰ, καὶ τὴν ἔλεγε κλαίουσα «ἀγαπητὴ μου, μετ' ὀλίγον θὰ ἀποχωρισθῶμεν· πῶς θὰ ἡμπορέσω νὰ ὑποφέρω τὸν σκληρὸν αὐτὸν χωρισμόν! Ἡ Αὐστρία θὰ ἦτον ὠραία ἐὰν ἤρχετο καὶ σὺ μαζί μου.»

Ἐφθασε τέλος πάντων ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Δημήτριος μὲ τὴν οἰκογένειάν του· ἡμέρα πολλὰ λυπηρά! οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι του συνήχθησαν ὅλοι εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἡ λύπη τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἦτον ζωγραφισμένη εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα. Ὅταν ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τῆς ἀποδημίας ἡ Μαρία ἤλθε ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν Ἑλένην, αἱ δύο μικραὶ συμμαθήτριαι ἐβρίθθησαν ἡ μία εἰς τῆς ἄλλης τὰς ἀγκάλας, καὶ κλαίουσαι, καὶ ὀδυρόμεναι ἔλεγον· ὦ ἀγαπητὴ μου Μαρία! . . . ὦ ἀγαπητὴ μου Ἑλένη! . . . Θεέ μου! χωριζόμεθα διὰ πάντα δὲν θὰ ἐνταμνωθῶμεν πλέον! . . . Καὶ ἐπρόσερον τὰ λόγια αὐτὰ μὲ φωνὴν τόσον παθητικὴν, ὥστε ἔκλαιον ὅλοι οἱ περιεστώτες.

«Μὴ μὲ λησμονήσῃς, Ἑλένη μου ἔλεγεν ἡ Μαρία, μὴ μὲ λησμονήσῃς, καὶ διὰ νὰ ἐνθυμηταί τὴν ἀγάπην μας, λάβε αὐτὸ τὸ μικρὸν κιβώτιον, καὶ ὅταν τὸ βλέπῃς, ἐνθυμοῦ τὴν φίλην σου.»

Ἡ Ἑλένη τὴν εὐχαρίστησεν ἀπὸ καρδίας, καὶ ὠρκίσθη ὅτι δὲν θὰ τὴν λησμονήσῃ ποτέ. Ἐπειτα ἐπρόσφερε καὶ αὐτὴ εἰς τὴν Μαρίαν τὰς τρυφὸνας της, καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ τὰς δεχθῇ καὶ νὰ τὰς φροντίξῃ δι' ἀγάπην της.

Εἰς τὸ μικρὸν κιβώτιον περιείχοντο μαργαριτάρια, μία εὐμορφὴ θήκη, ἕνας μικρὸς καθρέπτης, ἕνα ὦ-